

DANSK SELSKAB FOR TIBETANSK KULTUR

TIBET

NUMMER 61

ÅRGANG 21

MAJ 2005

Moderne tibetansk kunst

Artiklen introducerer udviklingen af moderne tibetansk kunst i Tibet med speciel fokus på kunstnersammenslutningen Gedun Choephel Artists Guild, hvis medlemmer udstiller og sælger deres værker på et lille galleri beliggende i hjertet af den tibetanske bydel i Lhasa.

Af Ellen Bangsbo, antropolog og BA i tibetansk, tekstilformgiver fra Skolen for Brugskunst (den nuværende Danmarks Design Skole)

Under mit ophold i Lhasa i sommeren 2004 fandt jeg hurtigt vej til Tibets helligste tempel, Jokhang, beliggende i midten af den gamle tibetanske bydel i Lhasa. Jokhang templet er omgivet af „Barkhor“, som er den inderste „kora“-vej omkring Jokhang, og bortset fra de solvarme middagstimer i sommerperioden kan man her fra før solopgang til sen aften opleve et sprudlende folkeliv med salgsboder, bedende pilgrimme og fortravlede fastboende tibetanere og kinesere. I midten af dette menneskemylder og boder ligger et lille galleri i et gammelt treetagers hus med salgsudstilling i de små lokaler. Kunstnerne skiftes selv til at passe galleriet, hvor man kan møde dem til inspirerende samtaler, mens man slubrer varm jasminte på tagterrassen. Galleriet drives af en interessant lokal kunstnergruppe, der i 2003 etablerede kunstnersammenslutningen *Gedun Choephel Artists Guild*. Kunstnerne beskriver sig selv som født i de turbulente 1960'ere og 70'ere, og de har gennemlevet og erfaret rationeringsperioden under formand Mao og den senere moderniseringsperiode under Deng Xiao Ping, der bragte samfundsændringer til det kinesiske samfund. Gedun Choephel Artists Guild inkluderer enkelte fastboende kinesiske kunstnere, og i modsætning til de store kunst-

Jhamsang, Peacock River

foreninger, som er underlagt myndighedernes kontrol, beslutter kunstnergruppen selv, hvilke kunstnere der kvalificerer sig til optagelse i sammenslutningen.

Gedun Choephel

Det er ikke tilfældigt, at en markant personlighed som Gedun Choephel inspirerer den yngre generation kunst-

ner i nutidens Tibet. Utraditionelle former for tibetansk kunst begyndte at dukke op i 1930'erne, og blandt pionererne var Gedun Choephel (1903–1951) samt hans elev Amdo Champa (1916–2002). Gedun Choephel var en af de mest begavede og bemærkelsesværdige personligheder, der har levet i Tibet i den 20. århundrede. Gedun Choephel

Tsewang Tashi, *Lhasa River and Hills*

var en intellektuel tænk, og hans aktivitetsfelt fandt plads både inden for buddhistisk lærdom og politiske strategier. Derudover var han kunstner og revolutionær. Han var oprindelig munk ved Labrang Tashikyil klosteret, hvor han studerede buddhistisk filosofi, logik og litteratur. I 1928 kom han til Lhasa for at studere ved Drepung klosteret. Gedun Choephel var kontroversiel og modsatte sig datidens teokratiske samfund i Tibet ved at være en engageret samfundskritiker og forfatter, og han var derfor ilde set af de tibetanske myndigheder, hvilket foranledigede et fængselsophold i Lhasa i den senere periode af hans liv (1947). Derudover udtrykte han sig også kunstnerisk som maler og

lyriker, men kun et mindre antal af hans skitser er bevaret. Også i sit kunstneriske virke udtrykte Gedun Choephel sig uden om samtidens stramme opfattelse for accepteret kunst, som dengang hovedsagelig var dikteret af retningslinjer for reproduktiv traditionel religiøs kunst. Ironisk set fremhæves Gedun Choephel nu af de kinesiske myndigheder som en exceptionel begavet kunstner.

Billedkunst i Tibet og i eksil

Allerede i 1980'erne opstod et nyere og mere impressionistisk og realistisk udtryk i tibetansk billedkunst (til forskel fra traditionel thangka-maling) i en kunstnerisk sammenslutning i den øst-

tibetanske by Kanze (beliggende i Sichuan-provinsen), senere kendt som „the Kanze [school of] New Tibetan Painting“ (*dkar mdzes bod kyi rimo gsar pa*). Senere i perioden 1985–1987 etablerede tibetanske kunstnere i Lhasa en gruppe, kaldet „Sweet Tea Painting Association“ (Cha ngarbo rimo tsokpa), og dette var den første uafhængige kunstnersammenslutning, der viste moderne tibetansk kunst, og som ikke på nogen måde støttede det kinesiske regime. I 1987 valgte kunstnergruppen selv at opløse sammenslutningen, fordi kinesiske myndigheder forlangte, at parti-ankendte Han-kinesiske kunstnere skulle optages i sammenslutningen. En af de tibetanske kunstnere i

Tsering Namgyal, *Goddess of the Lake*

„Sweet Tea Painting Association“ var Gongkar Gyatso. Hans eksperimenterede kunst virkede provokerende på de kinesiske myndigheder, og han følte sig derfor nødsaget til at flygte til Indien. Han bor nu i London, hvor han i de senere år har formået at markere sig internationalt, specielt efter sin studietid på den anerkendte St. Martins School of Art.

Som en del af en „befrielsesproces“ forsøgte kinesiske myndigheder efter magtovertagelsen i Tibet i 1959 at ødelægge tibetansk kultur. Tibetanere i diaspora forsøgte derimod at bevare tibetanske kulturelle traditioner ved at etablere kulturinstitutioner som The

Tibetan Institute of Performing Arts (TIPA) og The Amye Machen Institute, begge institutioner, som dog alligevel ikke undgår påvirkning fra eksilsamfundet samt indisk og vestlig indflydelse. Det er især dette forsøg på at fastholde traditioner, som desværre også er medvirkende til, at nyere og mere moderne former for kunstneriske udtryk vinder meget lidt forståelse og anerkendelse i det tibetanske eksilsamfund i Indien. Dette oplevede Gongkar Gyatso, da han under sit ophold i Dharamsala (1992) forsøgte at male i en moderne thangka-stil med inkorporering af traditionelle motiver. Eksilsamfundets modstand mod kunstnerens arbejde var til dels

baseret på en kritik af hans brug af buddhistiske symboler og opdelt budhafigurer, samtidig med, at alt, der var nyt og innovativt, ikke blev opfattet som værende „tibetansk“.

Kunstakademier

Under kulturrevolutionen (1966–1976) var skildringen af socialistisk realisme og glorificeret kommunistisk klassekamp det eneste tilladte kunstneriske udtryk i Kina, og i denne periode blev tibetanere altid afbildet på idealistisk og romantisk vis som en minoritetsgruppe med glade og smilende ansigter. Ved Deng Xiaopings magtovertagelse i Kina i 1977 og indførelsen af Dengs „Economic Reform and Open Door Policy“ åbnedes muligheden for at købe bøger om internationale kunstnere og vestlig kunst. Tibetanske kunststuderende uddannes generelt på kunsthøjskoler eller kunstakademier i Centralkina: University of the Minorities og Chinese Academy of Fine Arts i Beijing, i Shanghai, Nanjing, College of Fine Arts og Sichuan Institute of Fine Arts i Sichuan-provinsen samt ved andre højere læreanstalter i Tianjin, Chongqing og nu også Tibet University i Lhasa. Et vigtigt center for undervisningen findes på The Art Department of Central Institute for National Minorities i Beijing, hvor studerende kan vælge mellem at studere traditionel kinesisk- eller vestlig kunst, og for de tibetanske studerende er især den tekniske indlæring af stor betydning. De tibetanske studerende involveres i kinesisk kunst og kultur, men paradoksalt nok bliver fremmedheden i de kinesiske storbyer i forbindelsen med adskillelsen fra tibetansk hjemlig kultur og miljø for mange tibetanske kunststuderende en kilde til stærkere fokus og opmærksomhed omkring egen kulturel og etnisk identitet. De studerende ud-

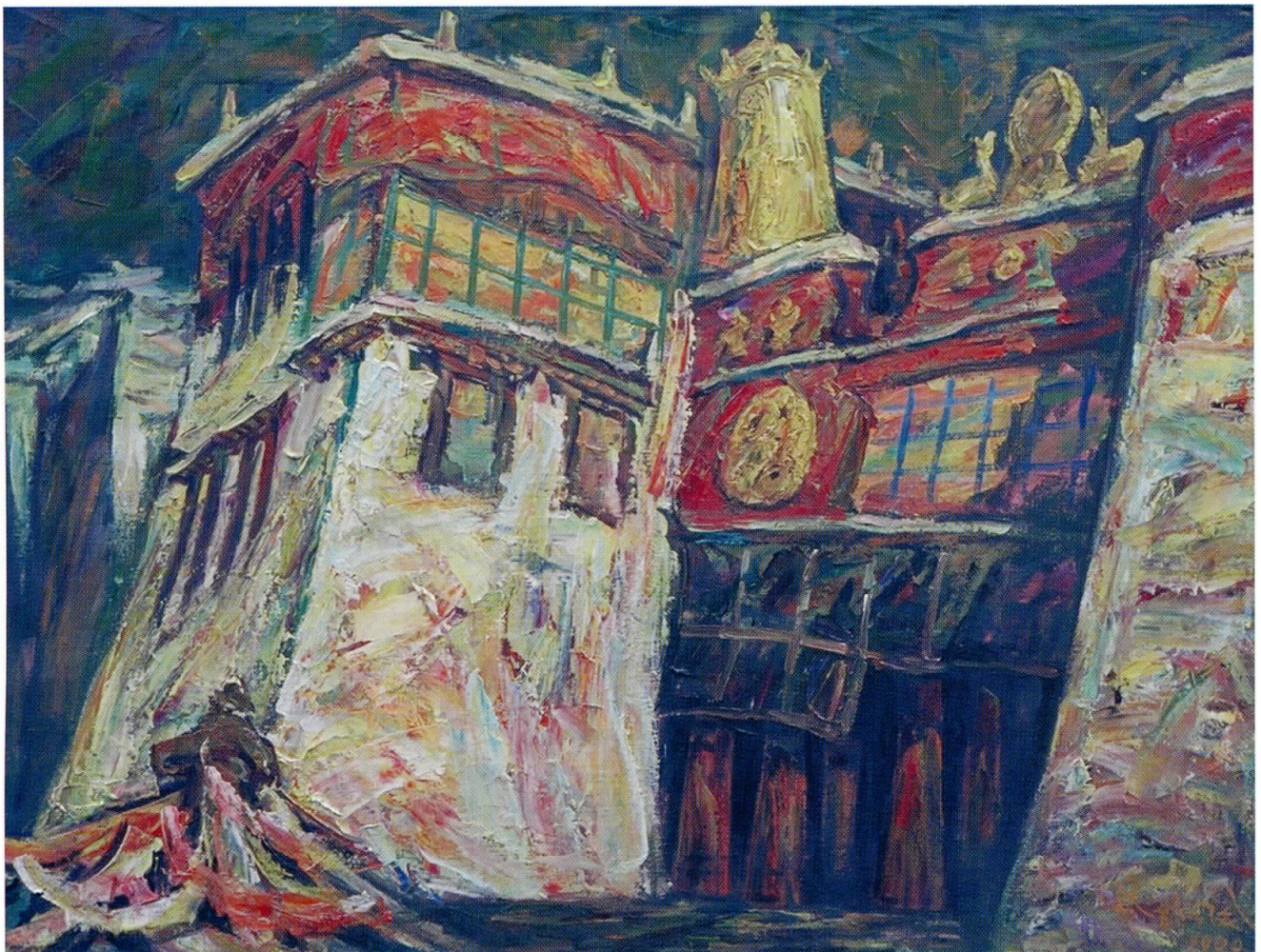
sættes for en hybrid kunstforståelse ved, at de under opholdet i kinesiske storbyer har adgang til moderne kunststillinger, som på meget inspirerende vis viser muligheden for på fleksibel måde at sprænge traditionelle rammer i kunstnerisk udfoldelse.

Moderne tibetansk kunst

I nutidens Kina er det stadig en balancegang at udtrykke sig kunstnerisk og skildre sociale forhold, uden at det vækker anstød specielt i det politisk følsomme miljø i Tibets Autonome Region. Ambitionen blandt kunstnerne i Gedun Choephel Artists Guild er ikke blot at skabe sig en levevej, men især at udtrykke deres tanker og følelser gen-

nem forskellige kunstneriske metoder og tilgange. I konventionel tibetansk thangka-maleri reproduceres religiøse motiver i henhold til traditionelle regler, og alene brugen af thangka-teknikker med lærred og stenfarver har et specifikt tibetansk udtryk, som derved signalerer en form for „tibetanskhed“. Nogle moderne tibetanske kunstnere kombinerer traditionelle thangka-teknikker i lærred og farver, men de fleste benytter oliefarver. Det er interessant at bemærke, i hvor høj grad buddhistisk ikonografi stadig er et vigtigt element i det tibetanske kunstneriske udtryk, ved at motivet i mange billeder tager udgangspunkt i traditionelle tibetanske legender eller i buddhistiske ikoner, hvor der yderligere

eksperimenteres med afbildning af gennemskårne og opdeltede Buddhafigurer. Samtidig skabes der en kombination med situationer i det moderne samfund, der udtrykker tibetanske værdier omkring landskab og miljø, skildring af et almindelig tibetansk folkeliv samt nomaders livsstil. Dette ses for eksempel i Jhamsangs billede „Peacock River“ (se s. 26), hvor buddhistiske ikoner brydes og i kombination med vestlig ornamentering leder forestillingen mod en tibetansk kvinde som delvis gudinde og ganske almindelig kvinde. Som en symbiose mellem moderne og traditionel kunst formår kunstnerne at inddrage traditionelle, ikonografiske billedelementer, som uden at fortabe sig i nos-

Tsering Dorje, *The Jhokhang Temple*

Tserang Dhandrup, *Woman in Doorway*

talgi refererer til en tibetansk fortid og derved placeres et sted mellem det traditionsbundne og lokale samt globale påvirkninger i den moderne verden. Også i Tsering Namgyals billede opløses traditionel thanγκα-billedstil, hvor „Goddess of the Lake“ udtrykkes som i et drømmesyn. Andre kunstnere som Tsewang Tashi maler den tibetanske natur i en realistisk stil, mens Tsering Dorje på surrealistisk måde viser en forvrænget opfattelse af Jokhang templet.

Tibet University i Lhasa

Tibet University åbnede i 1985, og her undervises der i dag både i traditionel tibetansk samt moderne kunst. Med 16 lærere er der i dag 60 studerende på den femårige uddannelse, hvor fag på The Art Department inkluderer musik, dans og kunst inklusiv grafisk design (også computergrafik), skulptur samt maling med oliefarver, akvareltegning og croquis. Uddannelsen er også akademisk (MA- og BA-eksamen), og eftersom en del studerende ikke har en grundlæggende skolegang, er undervisningen de

første år til dels tilrettelagt med generelle sekulære fag, der ikke direkte omhandler kunst eller kunsthistorie. Bestået eksamen forventes at kvalificere studerende til forskellige former for arbejde og ikke kun kunstnerisk betonedede arbejdsopgaver. Elevernes alder i enkelte discipliner som dans og musik kan være helt ned til 12 år, så på visse områder kan Tibet University minde mere om et gymnasium end et egentligt universitet. I 1981 grundlagdes The Tibet Artists Association (TAA), som i dag har 80 medlemmer, og i 1997 grundlagdes The Lhasa Artists Association (LAA). TAA og LAA er initiativtagere og arrangører af kunststillinger i Tibets Autonome Region samt andre steder i Kina, og organisationernes aktivitet følges nøje af de kinesiske myndigheder. Kunstnerne i Gedun Choephel Artists Guild deltager regelmæssigt i nationale anerkendte kunststillinger, bl.a. China Exhibition of Ethnic Minority Fine Artist Works, China National Fine Art Works Show, Tibet Exhibition of Fine Arts, Exhibition of Paintings by Young Tibetan

Artists, China Exhibition of Paintings by Ethnic Minority Artists, National Exhibition of Fine Art Works samt andre internationale udstillinger. I øjeblikket forbereder Gedun Choephel Artists Guild en international udstilling, der i samarbejde med et amerikansk galleri vil blive lanceret i USA. Udstillingen forventes at være klar en gang i 2007, hvorefter den forhåbentligt på et senere tidspunkt vil blive vist i Danmark samt andre lande i Skandinavien.

Billeder er gengivet med tilladelse fra Asian Art, Peaceful Wind Gallery, www.asianart.com

Anvendt litteratur:

Heather, Karmay (1980). „Dge-'dun Chos-'phel, the artist“. I Michael Aris and Aung San Suu Kyi (eds.): *Tibetan Studies. In honour of Hugh Richardson. Proceedings of the International Seminar of Tibetan Studies*, Oxford 1979. Warminster, Aris & Phillips Ltd..

Harris, Claire (1999). *In the Image of Tibet. Tibetan Painting after 1959*. London, Reaktion Books.

Tsewang Tashi (2003). *The 20th Century Tibetan Painting. Paper præsenteret ved The Seminar of the International Association of Tibetan Studies*, Oxford University, september 2003.

Websites:

Asian Art, Peaceful Wind Gallery.
www.asianart.com
 Information Office of the State Council
 People's Republic of China.
www.tibetinfo.com